

“ZOÖLOGISCH-BOTANISCH GENOOTSCHAP van ACCLIMATIE te 's-GRAVENHAGE”

zo luidde de officiële naam van wat later bekend zou worden als de

“HAAGSCHE DIERGAARDE”

Het Genootschap werd opgericht bij Koninklijk Besluit van 14 november 1861. Oprichtingskapitaal f 150.000,—, verdeeld in 3.000 aandelen van elk f 50,—.

Doel, zo lezen wij in het verslag van de oprichtingsvergadering: “Het gewennen en aankweken van dieren en planten, voornamelijk uit Neerlands buitenlandsche bezittingen, tot uitbreiding en veredeling der nuttige inlandsche dieren en planten”.

De plaats waar het Genootschap zijne verzameling verenigt, zijn gebouwen plaatst, etc. wordt genoemd: “Zoölogisch Botanische Thin”.

En zo werd de eerste stap gezet voor de oprichting van de eens zo populaire en befaamde Haagse Diergaarde.

Verder kan men in het verslag lezen: “Het behaagde Zijne Majesteit den Koning (Willem III) het aangeboden beschermheerschap op de meest heusche en welwillende wijze aan te nemen”.

Hierdoor mocht het Genootschap zich “Koninklijk” noemen en zoals wat verder in het verslag wordt vermeld, in de voor die tijd gebruikelijke doch voor ons wat gezwollen taal: “en zich verheugen in de bescherming van den beminden vorst”.

Baron Van Brien

Als men dit nu leest, lijkt het eigenlijk een eenvoudige zaak: we richten even een dierentuin op. Maar zo eenvoudig was het natuurlijk niet. Jaren van voorbereiding, strubbelingen en onenigheden zijn eraan voorafgegaan. Dank zij de niet aflatende bemoeienissen en het doorzettingsvermogen van Baron Van Brien kwam de oprichting van het Genootschap tot stand.

Wie was deze Baron Van Brien?

Baron Willem D.A.M. Van Brien van de Groote Lindt werd geboren in 1814. Hij was de bewoner van het befaamde landgoed “CLINGENDAEL” in Wassenaar. Een puissant rijke familie. Baron Van Brien speelde een belangrijke rol in de toenmalige Haagse “beau monde”. Het zou echter te ver voeren uitgebreid in te gaan op de betekenis van de persoon Baron Van Brien, hoe interessant en boeiend de geschiedenis van de Van Brienens en het met deze familie verbonden landgoed “Clingendael” ook moge zijn. In elk geval is zeker dat 's-Gravenhage het aan de Baron te danken had, dat de Diergaarde tot stand kwam. Hij wist om zich heen te verzamelen een grote groep notabelen, meest afkomstig uit de aristocratie. Met deze machtige groep was hij in staat alle moeilijkheden te

overwinnen en zich zelfs van de steun van de Koning te verzekeren. Dit gold b.v. bij het verkrijgen van het terrein. Oorspronkelijk had men het oog laten vallen op een locatie in de Scheveningse bosjes. Toen dit niet doorging, op de z.g. "KOEKAMP", een nu nog bestaand gebied tegenover het Centraal Station en in gebruik als hertenkamp. Ook dit mislukte. Tenslotte mede door de relaties van Baron Van Brienen met de beheerders van het "Familiehofje" in Leerdam, welk hofje medeigenares was van de gronden, verkreeg men uiteindelijk een 6 ha groot gebied gelegen aan het kanaal in de Westbenoordenhoutsche Polder.

"RENDEZ VOUS" voor Haagse "Society" en "RANGEN en STANDEN"

Zoals eerder vermeld, waren het hoofdzakelijk leden uit de hogere kringen van 's-Gravenhage die tot de oprichter van de Diergaarde behoorden. Dit was eveneens het geval met intekenaars voor het aandelenkapitaal.

De Diergaarde vervulde daarom een belangrijke functie in het Haagse "Society" leven. Men kon zich ook opgeven als lid van het Genootschap. De contributie bedroeg *f* 25,— per jaar. Men had daarmede het recht op onbepaald bezoek aan de tuin. Mits onder geleide, ook voor de echtgenotes en kinderen behorende tot het gezin, alsmede huisonderwijzeressen. Dit gold tevens voor alle muziek- en andere uitvoeringen. Nu komt het: "DIENSTBODEN" werden echter hierbij niet toegelaten.

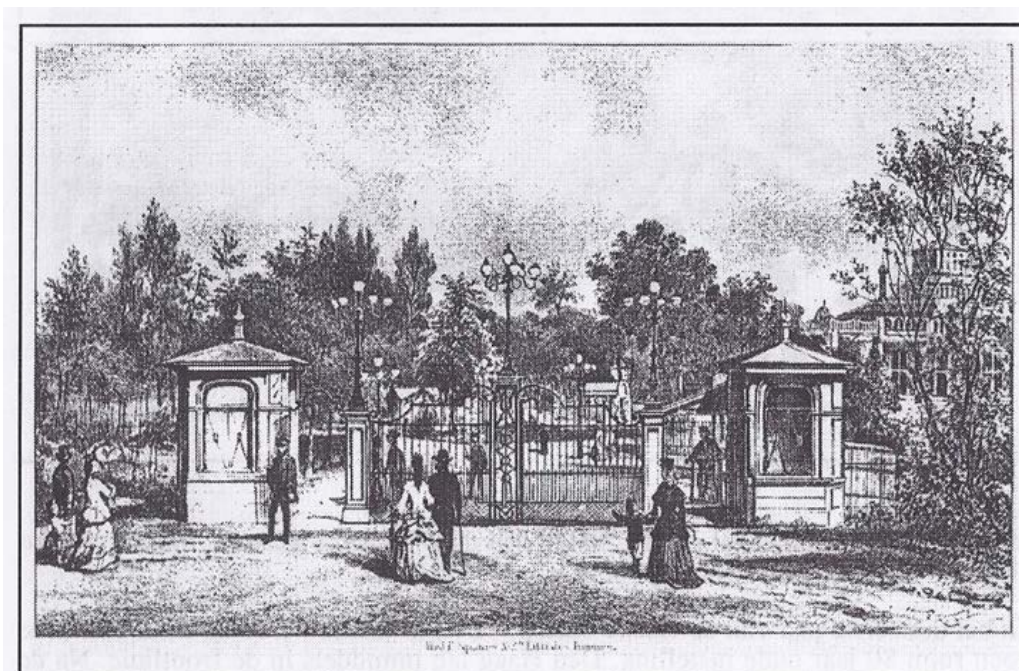
Interesse van Koninklijk Huis

Dit blijkt o.a. uit de regelmatige schenkingen, zo kan men lezen in het verslag van 1875, dat van H.M. de Koningin ontvangen mocht worden een "PSIRTACUS ACCIPITRI-NUS (sperwer papagaai) alsmede een wit kwakerseendje. Z.M. de Koning schonk in 1868 een "CERVUS ELAPHUS" (edelhert) en Z.K.H. Prins Alexander 4 stuks "ANSER DOMESTICUS" (ganzen) alsmede een "GALLUS DOMESTICUS BANTAMENSIS" (zilveren Bantam haan).

Vele rijke Hagenaars wilden niet achterblijven en schonken regelmatig min of meer zeldzame dieren. Al deze schenkingen werden nauwkeurig met naam en toenaam van de schenker, in de jaarverslagen vermeld. Op 1 januari 1874, dus 10 jaar na de oprichting, bedroeg het aantal dieren 1.400 stuks, met een waarde van ca. *f* 19.000,—.

10-jarig bestaan

Hoe belangrijk de Diergaarde was voor het sociale leven van de hofstad moge blijken uit een speciale bijlage gevoegd bij het jaarverslag over 1873, waarin het 10-jarig bestaan werd herdacht. Gaarne willen wij u deelgenoot maken van dit interessante geschrift, waarin, in een bijna lyrisch proza, het reilen en zeilen en vooral de voordelen van de Diergaarde voor de stad 's-Gravenhage werden beschreven:

Droevig einde

Zo opgewekt en florissant de beginjaren van de Diergaarde geweest mogen zijn, zo triest en ontluisterend was het einde.

In het donkerste jaar van de laatste oorlog, 1944, kwam een droevig einde aan deze toen ruim 80 jaar oude instelling. Den Haag lag inmiddels in de frontlinie. Na de invasie in Normandië, juni 1944, hadden de Duitsers langs de gehele Nederlandse Noordzeekust versterkingen aangebracht. Ook het terrein van de Diergaarde werd door de Duitse bezetting in beslag genomen. De exploitatie moest worden gestaakt. De dieren, voor zover deze na ruim vier jaar oorlog en ellende nog niet van honger waren gestorven, werden overgebracht naar de dierentuin in Wassenaar.

Na de oorlog kwam het terrein in het bezit van de Heineken brouwerij, welke onderneming het een aantal jaren later weer verkocht aan de Gemeente Den Haag. In de zestiger jaren liet de Provincie Zuid Holland hier het Provinciehuis bouwen. Ook dit gebouw was geen lang leven beschoren. Het is dit jaar afgebroken.

Grote beuk - laatste herinnering

Niets herinnert meer aan wat eens de zo populaire en befaamde Diergaarde was van de eertijds zo elegante hof- en regeringsstad 's-Gravenhage. Met uitzondering van een grote boom, een enorme beuk, die 125 jaar geleden geplant werd en alle stormen der tijden heeft doorstaan. Helaas, ook deze "groene herinnering" ontkomt niet aan de uitroeiing. Op het moment dat dit artikel geschreven is (oktober 1994), is ook deze boom gekapt en zal het geritsel van de duizenden bladeren, die ruim driekwart eeuw het gezang van de vogels, het gesnater van de ganzen en het gebrul van leeuwen en tijgers vergezelden, nimmer meer gehoord worden.

Toch nog enige herinneringen en wel een aantal zorgvuldig bewaarde oude aandelen en obligaties, die thans op de veilingen van oude waardepapieren niet zelden een veelvoud opbrengen van wat men vroeger betaald heeft.

L. Rietveld, Amsterdam

Uit: V.V.O.F. Mededelingenblad Nr. 3 van september 1995, blz. 3 - 7